

การพัฒนาความสามารถทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา
เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ*
DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT IN BUDDHIST
PRINCIPLES FOR GRADE 11 STUDENTS AT PHUTTHAKOSAI
WITTHAYA SCHOOL THROUGH INTEGRATED LEARNING ACTIVITIES

พระดำรงศักดิ์ มหามิตร,
Phra Damrongsak Mahamit
วัดพระธาตุช่อแฮ,
Wat Phra That Cho Hae

ชลธิชา จิรภาคพงศ์,
Chonthicha Jirapakpong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus
E-mail : damrongsakpooh11@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 วิชาพระพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนทุกคนมีผล
การเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา
โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
1) แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชา พระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่
จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ จำนวน 1 แผน จำนวน 1
ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน วิชา พระพุทธศาสนา
เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน

---

* Received 5 June 2025; Revised 21 June 2025; Accepted 25 June 2025

20 ข้อ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ห้อง 5/1 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียน พุทธโกศวิทยุวิทยา รวมทั้งสิ้น 15 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการศึกษา ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาความสามารถทางการเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพุทธโกศวิทยุวิทยา โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.870 คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 18.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.298 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลความสามารถทางการเรียน รายวิชา พระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนา, พระพุทธศาสนา, การเรียนรู้แบบบูรณาการ

Abstract

This study aims to investigate the effects of integrated learning activities on Grade 11/1 students in Buddhist Studies. The primary objective is to ensure that all students meet the designated academic standards through the implementation of integrated learning activities. The research instruments consisted of 1) a one-hour Buddhist subject's lesson plan on Buddhist principles using the integrated learning activities and 2) a 20-item multiple-choice pretest and posttest. The 15 participants were Grade 11/1 students studying in the first semester of academic year 2025, selected using purposive sampling. The data were analyzed using mean, standard deviation, and t-test.

The findings indicated that the posttest mean score ($\bar{X}$ =18.40, S.D.=1.30) was significantly higher than the pretest mean score ($\bar{X}$ =9.93, S.D.=1.87) at the .05 level of statistical significance.

Keywords: Development, Buddhism, Integrated Learning Activity Approach

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ครูผู้สอน และการจัดการศึกษาจะต้องที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นไปตามแนวการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน และการเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การเรียนรู้คู่คุณธรรม และการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 25-26)

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ควรใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง การปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากธรรมชาติและเชื่อมโยงเนื้อหา รายวิชาและหลักสูตรที่ผสมผสานเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้อย่างบูรณาการและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เชื่อมโยงเนื้อหาเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำหรับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Management) หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถ โดยเชื่อมโยงเนื้อหา สาระของศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถนำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปสร้างงาน แก้ปัญหาและใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) หมายถึงการรวมเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรที่มีลักษณะเหมือนกัน หรือคล้ายกันและทักษะในการเรียนรู้ ให้เชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นสิ่งเดียวกัน โดยการตั้งเป็นหัวข้อเรื่องขึ้นใหม่ และมีหัวข้อย่อยตามเนื้อหาสาระ อีกทั้งสอดคล้องกับบริบท การเรียนรู้ของสังคมอย่างสมดุล มีความหมายแก่ผู้เรียน และให้โอกาสผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุด และการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้วิธีสอนหลายวิธี จัดกิจกรรมต่างๆ ในการสอนเนื้อหาสาระที่เชื่อมโยงกัน ตลอดจนมีการฝึกทักษะที่หลากหลาย (ศรีนทิพย์ รักษาสัตย์, 2545, น.16)

การสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ยังผลให้เกิดการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพในทุกๆ ด้าน ผู้เรียนสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อทุกสถานการณ์ การแก้ปัญหานี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความรู้

พื้นฐาน การสอนแบบบูรณาการจะให้ความสำคัญกับครูและนักเรียนเท่าเทียมกัน ทำกิจกรรม การเรียนการสอนร่วมกันแบบประชาธิปไตย ตามกระบวนการหรือการปฏิบัติเกี่ยวกับการ เรียนรู้ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางจิตพิสัย และพุทธิพิสัย หรือกระบวนการหรือการ ปฏิบัติในอันที่จะรวบรวมความคิด มโนภาพ ความรู้ เจตคติ ทักษะ และประสบการณ์ในการ แก้ปัญหา เพื่อให้ชีวิตมีความสมดุล (กาญจนา คุณารักษ์, 2553, น. 21)

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จึงเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ ผู้เรียนตามความสนใจ ความสามารถ และความต้องการ โดยการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง พฤติกรรมของผู้เรียน ทั้งทางด้านสติปัญญา (Cognitive) ทักษะ (Skill) และจิตใจ (Affective) สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้ไปแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน คือ

1. ศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกจากกันโดยเด็ดขาดได้ เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคน ที่ ต้องดำรงอยู่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดให้เด็กได้ฝึกทักษะและเรียนรู้เนื้อหา ต่าง ๆ อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายสอดคล้องกับชีวิตจริง

2. การจัดการเรียนรู้อย่างบูรณาการ จะช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา ลดเวลา การเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการแบ่งเบาภาระในการสอนของครู

3. การเรียนแบบบูรณาการ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะกระบวนการและ เนื้อหาสาระไปพร้อมกัน

ลักษณะของการบูรณาการ มีลักษณะโดยสรุป ดังนี้

1. การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ เป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเนื้อหาสาระ ในลักษณะ การหลอมรวมกันโดยการตั้งเป็นหน่วย (Unit) หรือหัวเรื่อง (Theme)

2. การบูรณาการเชิงวิธีการ เป็นการผสมผสานวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เข้าในการสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายวิธี การสนทนา การอภิปราย การใช้คำถาม การบรรยาย การค้นคว้าและการทำงานกลุ่ม การไปศึกษานอกห้องเรียน และการนำเสนอ ข้อมูล เป็นต้น

3. การบูรณาการความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ โดยออกแบบการเรียนรู้ให้มีทั้งการให้ ความรู้และกระบวนการไปพร้อม ๆ กัน เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้จากห้องสมุด/ อินเทอร์เน็ต กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการสร้างความคิดรวบยอด เป็นต้น

4. การบูรณาการความรู้ ความคิด กับคุณธรรม โดยเน้นทั้งพุทธิพิสัยและจิตพิสัยเป็น การเรียนที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อมๆ กัน เพื่อที่นักเรียนจะได้เป็น “ผู้มีความรู้ คู่คุณธรรม”

5. การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ เน้นการปฏิบัติจริง ควบคู่ไปพร้อม ๆ กับการจัด กิจกรรมการเรียนรู้

6. การบูรณาการความรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงของนักเรียน พยายามให้เด็กได้เรียนรู้ เนื้อหาที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและความหมายในสิ่งที่ เรียน (สิริพัทธ์ เจษฎาวีโรจน์, 2559, น. 25)

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงพัฒนากระบวนการสอน ให้ให้นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติ ทักษะการคิดอย่าง มีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 วิชาสังคมศึกษา ที่มี การบูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ การเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้สู่การปฏิบัติได้ นับว่าเป็นการดีมาก ดังนั้นการให้ความสำคัญระหว่างองค์ความรู้ที่ศึกษากับการนำไปปฏิบัติจริง โดยนำความรู้ไปแก้ปัญหามิใช่ในสถานการณ์จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถทางการเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพุทธโกศลวิทยา โดยใช้การจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาความสามารถทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชา พระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 5 โรงเรียนพุทธโกศลวิทยา โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยดำเนินการทดลองแบบ One Group Pretest Posttest Design ดังแผนภาพนี้

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T ¹	X	T ²

เมื่อ	T ¹	หมายถึง การวัดผลก่อนการทดลอง
	X	หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสอนแบบบูรณาการ
	T ²	หมายถึง การวัดผลหลังการทดลอง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนพุทธโกศวิทยาทันตุมหาด จำนวน 2 ห้อง รวมทั้งสิ้น 50 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ห้อง 5/1 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนพุทธโกศวิทยาทันตุมหาด จำนวน 1 ห้อง รวมทั้งสิ้น 15 คน สุ่มโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชา พระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ จำนวน 1 แผน จำนวน 1 ชั่วโมง

3.2 แบบทดสอบวัดผลทางการเรียนก่อนและหลังเรียน วิชา พระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

ผลการวิจัย

การพัฒนาความสามารถทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาและเปรียบเทียบผลการพัฒนาความสามารถทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพุทธโกศวิทยาทันตุมหาด โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบตารางและมีคำบรรยายประกอบคำอธิบายโดยผู้วิจัยได้กำหนดการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบความสามารถในการเรียนรู้ในรายวิชา พระพุทธศาสนา ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในชั้นเรียนตลอดงานวิจัย เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 15 คน

ผลการพัฒนาความสามารถทางการเรียน	N	Mean	S.D.
ก่อนเรียน	15	9.93	1.870
หลังเรียน	15	18.40	1.298

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาความสามารถทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพุทธโกศลวิทยา โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.870 คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 18.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.298

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบผลการพัฒนาความสามารถทางการเรียนในรายวิชา พระพุทธศาสนา ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในชั้นเรียนตลอดงานวิจัยนี้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 15 คน

ผลการพัฒนาความสามารถทางการเรียน	Mean	S.D.	t	df	Sig 1 tailed
ก่อนเรียน	9.93	1.870	24.187 *	14	0.000
หลังเรียน	18.40	1.298			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การพัฒนาความสามารถทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพุทธโกศลวิทยา โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.870 คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 18.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.298 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลความสามารถทางการเรียน รายวิชา พระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการพัฒนาความสามารถทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นวิธีการที่เป็น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์หรือวิชาความรู้มากกว่าหนึ่งวิชาขึ้นไป รวมเข้าด้วยกัน ภายใต้เรื่องราวโครงการหรือกิจกรรมเดียวกันเพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ความ เข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะ และ ประสบการณ์ที่มีความหมายหลากหลายและสัมพันธ์กันเป็นองค์รวม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการรู้แจ้งรู้จริงในสิ่งที่ศึกษา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ จึงส่งผลให้ความสามารถทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพุทธโกศวิทยาสูงขึ้น สอดคล้องบุญเลี้ยง ทุมทอง กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ว่าเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยนำศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน มาผสมผสานให้เกิดความสมบูรณ์ มีความหมาย มีความหลากหลาย สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของชีวิต ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์รอบด้าน เพื่อการพัฒนาสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถนำไปใช้เพื่อการดำรงชีวิตให้เป็นสุขได้ในสังคมปัจจุบันและอนาคต

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

- 1) ควรส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการจากการอบรมและทดลองปฏิบัติจริงจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ PLC
- 2) ควรนำรูปแบบการสอนแบบบูรณาการไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มากที่สุดเพราะเป็นรูปแบบการสอน ที่ตรงตามแนวการจัดการศึกษา หมวด 4 มาตรา 23 และ 24 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขปรับปรุงฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545)
- 3) ก่อนที่จะนำวิธีสอนแบบบูรณาการไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษา ทฤษฎี ที่มา และแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการเรียนการสอนให้เข้าใจถ่องแท้เสียก่อน
- 4) ครูผู้สอนจะต้องมีการเสริมแรง ชมเชย และให้ความสนใจนักเรียนที่อ่อนเป็นพิเศษ ตลอดจนสร้างความเป็นกันเองกับนักเรียน

5) ครูผู้สอนควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้ง นำความรู้ ความสามารถ ทักษะที่ได้จากการพัฒนาตนเองและวิชาชีพมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมถึงพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1) ผู้วิจัยควรศึกษาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ แบบสอดแทรก แบบพหุวิทยาการแบบข้ามวิชา ตามความเหมาะสมของระดับชั้นเรียน

2) ผู้วิจัยควรศึกษาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในวิชาอื่น ๆ โดยกำหนดให้มีเนื้อหาสาระ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริงในชุมชน ไม่ให้มีผลกระทบกับผู้สอนผู้อื่นและการจัดตารางสอน

3) ผู้วิจัยควรนำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการไปใช้แก้ปัญหาอื่นที่พบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหาให้ดีขึ้น ผู้สอนควรบริหารทั้งเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ตามเวลาโดยสะดวก ช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศรินทิพย์ รักษาสัตย์. (2545). การบูรณาการการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น : ภาควิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2553). การออกแบบการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. นครปฐม : โครงการส่งเสริมการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์. (2559). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ : บัณฑิต พ้อยท์ จำกัด.

